

Тишков Владислав Олександрович
курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів стратегічного розслідування

науковий керівник:

Тінін Дмитро Геннадійович
викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ З НЕПОВНОЛІТНІМИ: ПРОБЛЕМНІ СУБ'ЄКТИ В ПОВСЯКДЕННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У своїй повсякденній діяльності поліцейський стикається з різноманітним контингентом людей, із якими він повинен вміти контактувати. На такі умови комунікації впливає велика кількість факторів. Вони створюють можливість роботи з особами, які в силу своїх постійних або тимчасових особливостей, можуть створювати проблеми в діяльності поліцейського.

Проблемою є те, що такі особи потребують особливого підходу майже на всіх етапах роботи з ними. Відрізнятиметься процедура притягнення до відповідальності, нормативна база, що буде при цьому застосовуватися, способи затримання таких осіб у якості злочинців тощо. Ускладнює ситуацію, коли такі люди є неповнолітніми, тобто вони не досягли 18-ти років.

Взагалі, малолітні та неповнолітні особи безпосередньо відносяться до категорії проблемних. Вік, із якого особа може нести кримінальну відповідальність в Україні становить 16 років [2]. За найтяжчі злочини, такі як: умисне вбивство, умисне тяжке тілесне ушкодження, крадіжка, грабіж, кримінальна відповідальність настає з 14-ти років. Останні, на жаль, є найрозповсюдженішими серед злочинів, що вчиняються неповнолітніми. Тому з метою профілактики та попередження зазначених злочинів законодавець і знизив вік кримінальної відповідальності за їх вчинення.

Для забезпечення та охорони громадського порядку поліцейський може застосувати до осіб заходи примусу у вигляді фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї. Також у законі прямо зазначено, що заборонено застосовувати заходи примусу до малолітніх, тобто осіб, які не досягли 14 років, окрім вчинення ними групового або озброєного нападу. У випадку вчинення малолітнім, зовнішній вигляд якого не відповідає його фактичному віку, злочину, поліцейський застосовує до нього заходи примусу за наявності підстав, відтак порушивши вимоги закону. У такому випадку поліцейський нестиме відповідальність через те, що дитина виглядає

старшою, аніж є насправді.

Наступною категорією є неповнолітні особи у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння [6]. Не можна сказати, як себе поводитиме така особа під час контакту з нею. Вона може як йти на контакт, так і повністю ігнорувати вимоги поліцейських, а також всіма способами перешкоджати їх діяльності. Перехід від одного стану до іншого може відбутися дуже швидко, а тому слід відчувати, коли і як слід із ним контактувати, а коли ми маємо бути м'якими, а коли навпаки.

Під час затримання такої особи за вчинення нею правопорушення, вона може почати чинити опір поліцейському. Алкоголь негативно діятиме на її свідомість та зменшить больовий поріг неповнолітнього, що і буде створювати проблеми для поліцейського. Ускладнюватиме ситуацію факт вчинення такого правопорушення малолітнім. До них заборонено застосовувати фізичну силу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю, окрім випадків передбачених законом, зазначених вище. Тобто, затримувати зазначену особу ми маємо, не застосовуючи фізичної сили, у тому числі спеціальних прийомів затримання, а також спеціальних засобів, таких як кайданки.

На практиці виникають такі випадки, коли поліцейський зобов'язаний запропонувати правопорушнику, щодо якого у нього виникла підозра щодо його перебування у стані алкогольного сп'яніння, пройти спеціальне медичне обстеження або швидкий тест для точного визначення наявності алкоголю в організмі суб'єкта правопорушення за допомогою приладу «Драгер». У випадку відмови особи від проходження такого обстеження або тесту, вона автоматично вважатиметься такою, яка знаходиться у стані алкогольного сп'яніння. У такому випадку поліцейському необхідно направити таку особу до найближчого закладу охорони здоров'я [1].

Безпідставна та необґрунтована вимога перевірки неповнолітньої особи на наявність в його організмі алкоголю може призвести до негативних наслідків в бік поліцейського. Для їх уникнення необхідна достатня наявність переконливих ознак для проведення такого огляду. Згідно Наказу МВС України та МОЗ України № 1452/735 від 09.11.2015 «Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції» ними можуть бути: запах алкоголю з порожнини рота, порушення координації рухів, невідповідна в ситуації поведінка, тремтіння рук і пальців та порушення координації мови [4].

Ознаками наркотичного сп'яніння є ті ж самі ознаки, що й ознаки алкогольного сп'яніння (окрім запаху алкоголю з порожнини рота), а також звужені або розширені зіниці, не реагуючі на світло, підвищена жвавість або навпаки сповільненість рухів та/або мови [4].

Третьою категорією є неповнолітні у стані сильного душевного

хвилювання [6]. Вони можуть проявляти як активну, так і пасивну форму поведінки. Більш проблемною для нас є саме активна форма. Це люди, які перебувають у емоційно збудженому стані. У нього вона входить внаслідок стресу, наприклад, потрапляння в ДТП, свідок самогубства тощо. Діти цей стан переносять тяжче ніж повнолітні особи. Вони мають менший рівень емоціонального розвитку, що може призвести до різкої та непередбачуваної поведінки. У такому стані дитина, деякою мірою втрачає можливість тверезо оцінювати ситуацію та контролювати свої дії. Задля забезпечення своєї безпеки у такому стані вона може вчиняти дії, що загрожуватимуть життю та здоров'ю як сторонніх осіб, так і самої дитини.

У повсякденній діяльності з психічно хворими неповнолітніми особами у поліцейського виникає найбільше проблем. Такі люди не здатні усвідомлювати всю протиправність своїх дій, про що свідчить неосудність особи. Поняття дозволеного та забороненого в таких особах деформовано. У випадку вчинення злочину вона не нестиме кримінальної відповідальності, до неї буде застосовано примусові заходи медичного характеру у вигляді амбулаторної психіатричної допомоги, госпіталізації до психіатричних закладів зі звичайним, посиленним чи суворим наглядом [5].

Визначити стан психічного здоров'я на перший погляд дуже складно. Встановити їх серед натовпу взагалі неможливо, окрім випадків, коли особа страждає на тяжке психічне захворювання, що знаходить свій вияв у зовнішніх ознаках людини: вираз обличчя, жестикуляція, одяг, звуки, які вона вимовляє тощо. У такому випадку встановити фактичний вік особи дуже складно і виокремити неповнолітню психічно хвору людину, зокрема ту, яка не виглядає на свій вік, від повнолітньої психічно хворої особи майже неможливо.

У випадку, коли стан психічного здоров'я не виражається в зовнішніх ознаках, встановити наявність таких захворювань можливо за допомогою комунікації. Поведінка у таких осіб буде не властивою здоровій людині. Можлива відсутність орієнтації в просторі, вчинення особою імпульсивних дій, у деяких випадках особа сама розуміє, що вона психічно хвора, а тому може піти назустріч поліцейському. Мислення у таких людей деформоване, його хід може бути сповільненим або прискореним. Під час комунікації він може висловлювати якісь маніакальні ідеї, наявна нездатність концентрації уваги та можливі прогалини в пам'яті, раптові приступи галюцинацій тощо [3].

Підводячи підсумок можемо сказати, що у своїй повсякденній діяльності поліцейський контактує з різними людьми, у тому числі з особами, які знаходяться у стані алкогольного, наркотичного або іншого сп'яніння, людьми у стані сильного душевного хвилювання, психічно хворими та дітьми. Робота з кожним з цих суб'єктів має свої особливості, що і є проблемою для діяльності поліцейського. Однак, усе ускладнюється, коли дві проблемні категорії поєднуються в одній особі, наприклад, неповнолітній у стані алкогольного сп'яніння.

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення : закон України від 07.12.1984 р. №51. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
2. Кримінальний кодекс України : кодекс від 05.04.2001 р. №25-26. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 04.10.2021)
3. Оцінка психічного стану : веб-сайт. URL : <https://empendium.com/ua/chapter/B27.II.21.1>. (дата звернення: 04.10.2021)
4. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції : наказ М-ва внутрішніх справ України від 09.11.2015 р. № 1452/735. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15#Text> (дата звернення: 03.10.2021)
5. Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування : постанова пленуму Верховного Суду України від 03.06.2005 р. №7. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-05#Text> (дата звернення: 05.10.2021)
6. Хто відносить до проблемних людей та як комунікувати з ними? Тактика комунікації поліцейського : веб-сайт. URL : <https://ppt-online.org/149098> (дата звернення: 02.10.2021)

Тінін Дмитро Геннадійович
викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ СПЕЦІАЛЬНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОБОТИ З ДІТЬМИ, ЯКІ ХВОРІЮТЬ НА АУТИЗМ

В умовах сьогодення поліцейські як ювенальної превенції, так і представники інших підрозділів Національної поліції, стикаються з випадками роботи з людьми, які мають душевні та інші психічні розлади. Особливої уваги в цьому напрямку потребують неповнолітні, а тим більше діти. Це обумовлено тим, що дана категорія нашого соціуму більш виражено схильні до ризиків та досить часто може стати потерпілою від будь-яких протиправних посягань.

До уваги науковців слід поставити питання щодо роботи будь-яких поліцейських із дітьми, які хворіють або мають ознаки дитячого аутизму. Ця тематика обумовлена наявністю практичного досвіду в зазначеному напрямку та наявністю переліку проблемних питань.

Отже, дитячий аутизм – це особлива аномалія психічного розвитку, якій притаманні стійкі та своєрідні порушення комунікативної поведінки, емоційного контакту дитини з навколишнім світом і вміння правильно